

Inserati se sprejemajo in velja tristočna vrsta

8 kr., če se tiska krat,

4 " " " " " " " " " " " "

2 " " " " " " " " " " " "

Pa večkratnem tiskanju so cena primerno zmanjša.

Rokopisi

se ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema upravništvo (administracija) in ekspedicija na Dunajski cesti št. 15 v Medijantovi hiši, II. nadstropji.

SLOVENEK.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:

Za celo leto . . . 10 zl. — kr.
za pol leta . . . 5 " —
za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:

Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr.
za pol leta . . . 4 " 20 "
za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošilja velja 40 kr. več na leto.

Vredništvo je Florijanske ulice št. 44.

zhaia po trikrat na teden in sicer v torek, četrtek in soboto.

Paroksizem. (Razdraženost.)

Neprevidena sprememba se je dogodila po romanji v liberalnih časnikih. Pred razgovorom sv. Očeta bilo je romarjev, žensk, otrok, duhovnov, kmetov komaj stotino. Liberalci se niti zmeniti niso za-nje; bilo jim je to romamjanje nekaj vsakdanjega.

In glej! naenkrat se ta navidezna malomarnost spremeni v razkačeno ljutost; razliva vsa zasramovanja — romarje imenujejo zarotnike, sv. Očeta upornika, in glavarja dveh sto milijonov vernikov zovejo upornega nasilnika v glavnem mestu katoliškega sveta. Nova razdraženost je pograbila liberalno kliko, kakor po dogodkih 13. julija.

Od kod pač taka sprememba v postopanju? Vzrok je ta, da dvajset tisoč ni dve tisoč, ker če tudi že to število pomenja mnogo za današnji čas, dvajset tisoč zaznamuje nekaj, o čem liberalci ne mogo slišati. Zato so spokusali najprvo zanikovati to število! Toda vsi so je videli v cerki sv. Petra, vsak jih je lahko prešteval. Dejali so na to, da so bili iz priprostega ljudstva! Pa kaj tudi to? Ali ljudstvo, ki je prosto, nič ne velja, ako ni plemenitega stanu? Se ve, za liberalno demonstracijo je vsak potepenec častit meščan; za katoliško podvzetje pa pošteti vaščani in kmetje nimajo n'kake veljave.

Pa vsaj je neresnično, da so bili romarji le priprostega ljudstva. Stotine so se naštevale zastopnikov italijanskega plemstva; takih, ki nosijo historično slavna imena. K tem se je pridružila tudi rimska aristokracija, in v obilnem številu sploh laška, ktera je, nemogoča

osebno, po telegramih in pismih pokazala vdanost svojo.

Teh telegramov pa in pisem je tak h toliko, da dosti dokazujejo, da je prava Italija vdana sv. Očetu, in ako se je mnogo tisoč njenih bivačev, nemožnih osebno združiti se z onimi zbranimi pri sv. Petru, vsaj v duhu združilo ž njimi.

To je tedaj vzrok, ki je vpihal jezo liberalne klike, da je spremenila svoje govorjenje. Zaničevanje ni več mogoče, zasmehovanje bi zdaj bilo preneumno, indiferenca ni več dovoljena; ne ostaja drugzega, kot jeza, ktero so hoteli zakriti s posiljenim smehljanjem. — In ta jeza se zlija po vseh liberalnih časnikih.

Zdaj se kaže prava Italija; novi ljudski sklepi omajujejo staro podlago prejšnjih. Do zdaj se je vsa Italija proglasila nasprotna sv. Očetu; govorilo se je, da je ves Rim sovražen papežu. Toda sedaj? Italija se odkriva, ker popred je bila ovirana po bojazni in zvijski. Res, da se še-le odkriva; a že kaže, kaj je! Italija je ljudstvo, ki se neutrujeno zoperstavlja domovini pogin želečim, ki jo brani največjih pogub. Bong! sam, je moral obstati, da je hudobni namen tistih, ki so skovali garancijo, in jo vporabljati hoteli, kot sredstvo za razpor (šizmo), oviro našel ravno v absolutni opoziciji le tega naroda. Ta Italija tedaj, ki je zaobrnila šizmo, ta Italija, ki ni dovolila svobodno protikatolično delovanje — se kaže danes očitno. Nasprotniki njeni, ki so z nasilstvom poskušali, se — boje; kajti oni znajo, kaj more ljudstvo, ktero zahteva, da se čislajo altarji, chrani domovini vera, varuje prva, najvišja, najsvetejša njegova slava.

Oni, ki se zbirajo k nogam sv. Očeta, ki na grobu prvega Kristusovega namestnika zahtevajo prostosti in neodvisnosti svojega dušnega očeta: so tisti, ki plačujejo najtežje davke, ki žive državo s svojimi denarji; oni so, kterim ni mar za državne zbere, kjer se zbirajo nekteri kričači — rekoč, da so oni narod; oni so, kterim nova Italija ne brani ni časti ni služb; pač pa skrbé za čast domovine, trudeči se, da si ohrani o slavo in tradicijo, dobro svoje ime in neomajano vero.

Oni, ki se zbirajo k nogam sv. Očeta in k altarjem ponavljajoči obljubo, da ne odpadejo od vere pradedov, da zvesti ostanejo v ljubezni do največje oblasti — rimskega papeža, so tisti, ki se vzdržujejo pouličnih demonstracij in razgrajanj, tisti, ki se ne dobó ondi, kjer se napadajo mrličji, kjer se inzultirajo v molitvi zbrani, kjer se sikajo in psujejo meščani, kteri kažejo blagodušno svoja načela in ne prodajajo svojega prepričanja: marveč oni so, ki časte in čislajo tradicije Italije, ki trpé zaradi obrambe svojih oltarjev in duhovnikov.

Ta stranka najodličnejših se je pokazala v Italiji pri romanji, v pismih, listinah in telegramih združena in zastopana pri sv. Petru na spominja vredni dan 16. oktobra. In ta stranka je nasprotnikom, ko so so videli, posmeh in zasmeh na ustnih zamorila, tistim, ki se imenujejo pa niso „Italija“.

Ni treba opomniti, da je večina zbranih pri sv. Petru bila Rimljanov. Velik del Rimljanov vendar, ki so hoteli pričujoči biti pobožnemu činu do Namestnika Kristusovega je bil zadrževan, toda pričujoč h je bilo toliko,

Flavija.

Prizori krščanskega življenja iz četrtega stoletja.

A. Hurel. Pred. Vilinski.

(Dalje.)

XXIII.

Et tu Bethlehem Ephrata.

Njegova odkrita, vrla čud imela je pre mnogo trpeti pod temi zmerjivimi napadi, pod temi v senci letečimi strelicami, ki niso zadevale samo njega, ampak vse, kar mu je bilo drago in sveto. K sreči ga je tolažilo prijateljstvo, ki se mu je skazovalo. Luskij, njegov novi tajnik, skazoval mu je vdanost svojo in sočutje na vse mogoče načine. Posebno je bil pa ginjen po zatrjevanjih, ki mu jih je z Oljske gore pošiljal „brat njegove duše“, najstarji in najzanesljivi prijatelj Bonos. Melanija pa, ki je vedela, v kako otožnem stanju da so Eusebijeve, je sama prišla, da jih tolaži.

Ali preganjanje še ni tólo konca imeti. Eusebij je bil učilnico odprl, v ktero naj bi hodili vsi otroci brez stroškov, da bi se hvaležnega skazal Eufračanom. Kakor ploha so liti jele pritožbe in obdolžbe. Mnogi so djali

v sveti jezi: „Kaj pa da, pravi da jih v božjem strahu podučuje, pa jih nič drugzega ne uči nego Virgila, Cicerona, vse lične komike in poganske zgodopisce“.

On je pa dobro odgovoril: „Jaz ljubim modrost starodavnikov, občudujem lepoto njih oblik in čarobnost njih povedbe, toda jez storim, da strežejo in služijo evangelju. Odvrčali so mu: „Ti onesvetuješ evangelj in sv. pismo, reke posvetnjakov upletovaje“; na kar jim reče: „Obrnite se zoper Mojzesa in preroke; kaj niso tudi ti mnogo navajali iz knjig poganov? Uprite se apostolu Pavlu: kaj ni v listu do Tita navel neko vrsto iz Epiménida o lažnikih, ki se vam prilaga? Kaj ni v prvem svojem listu upletel neko vrsto iz Menandra? in kaj se ni sklicaval v svojem zagovoru pred areopagom na Arátov hemistihij? Tú gar kai génos esmên?“ Pojdite, vi očitno kažete, da ne poznate ne bíblije ne Cicerona!

Taka zavračanja so bila živahna in na pravem mestu; ali to je bilo čudno, da so bila skoro precej, ko so se na dan prikazala, z lastnimi besedami prijateljevimi zavrnjena. Nekteri spisi so bili že naprej spodbiti, preden so izšli. To bode odgovoril, se je pisalo, potlej

pa to; to se bo zlagal, to pa kazil, uno pa podtikal. Pa res se je držal Eusebij tega načrta. Moč takih spisov je bila kaj slaba. To nasprotovanje je šlo še naprej. Velikrat je pogrešal rokopise, da ni vedel, ali so ukradeni ali so uničeni, kar je storilo, da so mu odvrnitve zastajale, veljava nasprotnikov je pa rasla. Če je stopil po kratkem prenehu v stanico svojo, našel je vse v neredu, vse premetano. Luskij si je pa lase pulil kričaje, da so tatje ulomili. Dvakrat je ogenj nastal v njegovi dragoceni knjižnici, iz katere je pa že poprej najlepših in najdražjih knjig zmanjkovalo. Tako se je godilo, da si ni upal dubljine zapustiti. Ako jo je bil uzročil za trenotek svojemu pisarju, našel ga je potem z zavezano glavo in zavezanimi udi, neprenehoma točečega, da ni mogel plenivcev odpoditi.

Potem so ga napadali z drugim dolženjem. Goverli so, da se jūdi, da izdaja cerkev judovstvu in sicer zato, ker se peča s svetopisemsko razlago in ker z rabini občuje. O teh rabinih se je mislilo, da se kristjanijo in zato so se bali, da ne bi bili od sovornikov kamenani; le po noči so zahajali k Eusebiju.

Pa vse to še ni bilo nič. Pač ni bilo

da so pokazali, kako Rim gleda na papeža, kako da laže, kateri upa trditi, da je ves Rim revulucionaren; med tem ko je v Rimu prekucija vsotorila se, pravijo Times, se revulucionarji unanji, ker tako govoriti, ki žrtvujejo novi Italiji resnico, dobro ime in poštenje.

Rim ostane Rim: cel narod si ne predrugači naravo tako lahko, kot mislijo liberalci; Rim je katolišk: in ni še zmanjšal Italiji njeno svetovno slavo in univerzalno veličino.

Politični pregled.

V Ljubljani 16. novembra.
Avstrijske dežele.

O državnem proračunu, ki ga je razvil v državni zbornici minister Dunajski, poroča natančneje naš Dunajski dopis. Iz poročila je razvidno, da znaša primanjkljaj 22 milijonov. Ne bilo bi pa nobenega primanjkljaja, ko bi izvanredni stroški ne bili tako ogromni. Taki izvanredni stroški so poplačanje drž. dolga, podpore za železnice (20 milj.), zidanje arelske železnice (5½ milj.) zidarije, uravnavanje cest in rek, gruntne večitve itd. Upati je, da se bo Dunajskemu posrečilo, odstraniti deficit že prihodnje leto. Poročilo Dunajskega naredilo je dober utic.

Zelo važno je, kar je naznanil Dunajski namreč da bo vlada sklicala komisijo, ki se bo posvetovala, kako bi se dala uprava priprostejša in cenejša narediti, da se bo namreč skrhlo število političnih uradnikov. Tudi se misli na to, kako bi se dalo zmanjšati število penzionistov. To so stvari, ki jih mi vedno zopet naglašamo, veselji nas toraj, da je tudi vlada prišla do tega spoznanja.

Fzm. baron Rodić, cesarski namestnik dalmatinski je šel v pokoj, in na njegovo mesto je imenovan njegov svak, fml. baron Jovanović. Torej se politično ni nič spremenilo, ker je tudi Jovanović Slovan.

Ustavoverci se bodo vendar združili v en klub, ki pa se ne bo imenoval „nemški klub“ ampak „nemško-avstrijski“ klub ali pa „nemška državna stranka“.

Postava, ki naklada davek izdelovalcem umetnega vina, pride še letos v razgovor.

nikogar, čegar ime in slutje bi mu dražje bilo, kakor čast Flavije. Njegova bolest in njegova ljutost bila je koj tisti dan brezmerne, ko je slišal kako da ga nepošteno zveze dolže, ko je slišal strahovite pesni iz ust umazanih ljudi, da iz ust nedolžnih otrok, ko mu je Luskij otožnega obraza kazal psovalne spise, ki se bero na časti in ktere je bil s Flavije vrat potrgal.

Zoper to novo nesramnost čutil se je Eusebij preslabega in razoroženega. Kaj mu je bilo storiti? Ali naj postavo kliče na pomoč zoper sramotilce? Pa tako bo sam pripomogel, da se grdobija razširi. Izvode hudobnega povera zbrati in v ogenj vreči? Pa za en spis prišlo bi jih deset; kajti videti je bilo, da ta gnjiloba samo sebe vzdržuje. Ali naj te hudobne sramotitve spodbije in je zdrobi s svojim zaničevanjem? Pa to bi se reklo pokazati rano, ki so jo naredile in takó veselje delati brezvestnim početnikom.

Psovke so šle svojo pot, razširjale se in množile. Če je sedel Eusebij zvečer pri bukvah v svoji stanici, čuti je moral razleg ostudnih pesni, ki so mu ga pošiljale — strašno je povedati — detinje ustni.

Tolažil se je pa zmerom s tem, da Flavi

Vnanje države.

Gambetta ima svoje križe pri sestavi svojega ministerstva. Zbral bo okoli sebe le same ničle, ker mu nobeden odličnejših mož neče ustopiti k vladi na tak način, kakor Gambetta hoče, da bi bil on kakor Bismarck vrhovni vodja vseh ministrov ter jim ukaze dajal. Takozvano „veliko“ ministerstvo Gambettovo bo toraj le „majhno“, ker bo sestavljeno iz malih mož kimovcev.

Izvirni dopisi.

Z Dunaja, 15. nov. (Shod držav. zbora; držav. proračun; iz liberalnega tabora.) Državni zbor je pričel včeraj svoje delovanje. Poslanci so se bili sošli skoraj vsi, in le malo jih je še manjkalo, tudi poslušalcev na galerijah je bilo veliko. Posebno pozornost je zbudil grof Coronini, ki so ga poslanci in ministri pozdravljali radostno, in ki si je izbral sedež ranjkega grofa Mannsfelda. Tudi Tržaški namestnik Depretis je bil prišel k prvi seji, kar je zaradi tega pomenljivo, ker se ta mož sej navadno ne vdeležuje in le tedaj pride v zbornico, kadar vstavoverci kaj posebnega nameravajo.

Predsednik dr. Smolka je pričel sejo s tem, da se je spominjal štirih poslancev, ki so med počitnicami umrli. Ti so: Tirolec Andrej Hoffer, grof Mannsfeld, Poljak kanonik Martušević pa gorenji Avstrijanec Zeilberger. Častno je omenjal tudi ranjkega barona Hajmerleta rekši, da je bil vdovi njegovi pismeno sporočil sočutje zaradi smrti njenega moža in da ga je tudi ona prosila zbornici naznaniti njeno zahvalo. — Med naznanitvami raznih zbornici došlih reči bilo je tako živahno razgovarjanje v zbornici, da se ni moglo umeti, kaj zapisnikarji beró. Ko je pa g. predsednik naznanil, da ima g. denarni minister besedo, nastala je v zbornici velika tihota.

G. Dunajevski se na to vzdigne in zbornici v dolgem in izvrstnem govoru izroči državni proračun za l. 1882. Dohodki državni znašajo 433.082.858 gld., stroški pa 470.892.393 gold., tedaj bode primanjkovalo 37.809.535 gld. Ker je pa v tej številki zapadenih tudi 1 milijonov gold. egtaras

dolga, ktere ga bode treba prihodnje leto nazaj plačati, in 5½ milj. gld. za arelsko železnico, znaša prvi primanjkljaj ali deficit 22.309.535 gld., za 4.327.775 gld. manj, ko primanjkljaj letošnjega leta. Stroški so za 7.759.000 gl. več kot lani, ker se bode več potrebovalo za skupne zadeve za ministerski svet, za notranje, kupčijsko, vojno in naučno ministerstvo; temu nasproti pa so se zmanjšali stroški za ministerstvo bogočastja, za denarno in pravno ministerstvo, za razne podpore in za državni dolg. Minister meni da prvi dolg pa ne bode znašal vseh 22 milj. gld., ampak da bode v resnici še dosti manjši, ker bode po letošnji skušaji dohodkov več, kakor jih je v proračunu nastavljenih. V prvih devetih mesecih letošnjega leta je namreč država imela 4.597.300 gld. več do odkov kakor pa v enakem času prejšnjega leta.

Dalje minister naznanja, da bode novi bišni davek v začetku državne dohodke pomnožil za 1.190.000, pozneje pa še bolj ko za 2 milj. gld.; po končani vravnavi raznih colnin bode država pridobila okoli 8 milj. gld., po vravnavi direktnih davkov pa 4½ do 5 milj. gld., dasiravno bode dotična postava skušala znižati davke malih obrtnikov, jih pa naložiti takim premožnejšim ljudem, ki dozdaj nobenega davka od svojega premoženja niso plačevali. Če se k temu prštejejo še 3½ milj. gld. ki jih bode dobila država po vravnavi novih pristojbin, (v ktere pa borzni davek, kakor ga je nasvetoval g. Obreza, še ni vstet), bodo znašali vsi dohodki 17½ milijonov gld. več, kakor so v proračunu nastavljeni, in ako dotični predlogi kmalo zadobé postavno veljavo, se bode tudi deficit 22 milj. gld. zdatno zmanjšal. Glede varčnosti, rekel je minister, bode že v nekterih mesecih zbornici predložil postavo o pokojninah, po kterih se bodo državni stroški znižali, ne da bi se žalile pravice vradniških vdov in sirot. Glede obširneje prihranitve je pa za gospode v javnih službah težko poleg svojih oblinih opravil pečati se še z vprašanjem, kje in kako bi se dalo pri državni upravi kaj zlagjati in ohraniti, zato je pa minister z dovoljenjem ministerkega sveta cesarja naprosil, da bi se sestavila posebna neodvisna komisija treznih in previdnih mož, ki domačo in vnanjo

vija o tem nič ne ve; boječ, da ne bi ji sam dal povoda, silil se je, da je bi popolnoma jasev vnjeni prisotnosti.

Nekega dne pa ga sama opomni na te pesni, ktere je morala neprenehoma čuti in brati. Ni si jih mogla razložiti, toda njih posebnost in pa njih pogostost ni bila na njo brez utisa. Eusebij je o stvari govoril povrhoma rekoč, da je brez pomembe, tako da ni več na to mislila.

Rufina pa se ni dala tako hitro pogovoriti. Bila je v skrbeh in otožnosti in Flavija, ki se je bala, da ne bi se zoper Eusebija kaj spletalo, jo je o tem povpraševala. Sprva je bila molčeča in ni izpovedala nič; pozneje se je pa jela solziti, da jo je Flavija prositi morala, naj se zaradi tega ne vznemirja. Nje bitje in obnaša je bila taka, da se je videlo, kako hudo da ji je.

Neki primerljaj je pa Flavijo še tisti večer iz uma spravil. Bila je v svoji stanici, zbrana, premišljujoča, kar začuje tiste glasove pred svojim oknom odmevati, ktere je bila slišala pred ta dan. Menila je, da so tisti odstavki, ktere so otroci na javnih krajih peli, da so dobili miloščine, ktero jim je tako razpisno delila. Že se je pripravljala, da otrokom

denarja podeli, toda čuj, kaj je to? ni mogoče, zmota ni; redka pesem, nenavaden napev, smejače pevanje, v kterem je bilo dobro razločiti nesramne besede.

Razložila je celo imena in neverjetno se ji je zdelo, da čuje tudi svoje in Eusebijovo ime. Nehote je brezspasno prisluškovala, požirala sramoto, mila jo s solzami. Kakor strahu okamenena je stala tukaj, dokler je ne zadene v srce pšica s tisto naravno grozovitostjo, ki je lastna otrokom. Odmakne se proč in pade pred razpelo.

Postrežna Rufina ravno takrat noter stopi. Zaloputne okno, ki ga je bila zato odprla, da noter pride večerni zrak, ktere ga so gibali hladni vetrovi z ravnine, polni blage vonjave.

Flavija o tem z nikomur ni govorila. Toda od tistega dne je bila opaziti na njenem obličju nenavadna bledica, otožni naamehljej, redke besede, redki sprehodi, solzá orudele oči, na kratko, venenje vsega nje bitja in očitna razrušenost zdravija.

Podobna je bila cvetici puščave, ktero jug polagoma uklone in pekoče nebo svetlosti in dšave oropa.

(Dalje prih.)

upravo poznajo, in ki naj potem rešijo to težko vprašanje. Vlada ji bo po vsej moči na roke šla, in njih nasvete tudi izvršila. Konečno je minister še pristavil, da se bode s posebno postavo poskrbelo za poravnavo primanjkljaja, da bode pa del njegov poravnal tudi z gotovino, ki jo ima v raznih blagajnicah, ne da bi to imelo za javni promet slabe posledice. Saj je to storil tudi za l. 1880 in za 1881, ko je poplačal čez 7 milj. gld., ne da bi se bil poslužil mu dane pravice, ta denar vzeti kje na posodo. Ako bode zbornica skoraj rešila razne denarne postavbe, pravi minister, bo državni proračun kmalo vredjen, zato prosi zbornico, naj se v tej zadevi zedinijo vsi poslanci brez razločka. Govor ministrov bil je sprejet z živahno pohvalo od desnice, vstavoverci pa so molčali in niso segali z ugovori ali s posmehovanjem v govor, kakor imajo sicer navado. Njih listi sicer danes mahajo po g. denarnem ministru, pa vendar nimajo posebnih razlogov, s katerimi bi spodbijali njegovo mirno razpravo.

Razun tega je zbornica rešila še dve prošnji došle iz dežele Moravske, za državno podporo za neko šolo in za povzdigo živinoreje, ter ji izročila vladi s pristavkom, naj ji temeljito prevdara in ako bi bilo potreba, dotične zneske postavi v državni proračun. Ob 1/22 bila je seja sklenjena. Prihodnja seja bo v petek 18. t. m.

Vstavoverci si na vso moč prizadevajo se zediniti v en sam klub. Včeraj so se o tej zadevi razgovarjali v liberalnem in naprednjaškem klubu, ter so izvolili odsek 14 mož, ki bode reč vsestransko pretresal in kluboma priporočal dotične predloge. Ustavoverni listi se nadejajo vgodnega uspeha, ker je bil predlog za volitev te komisije v obeh klubih sprejet soglasno; pa težko bode vse liberalce zediniti v enem klubu, čegar glavni namen bo branitev (nenapadenega) nemštva. Kdor pozna razmere, že zdaj lahko reče, da se bode mnogo liberalnih poslancev ločilo od svojih dosedanjih tovarišev, in morda se bodo ti pod vodstvom grofa Coroninija zbrali v poseben klub. Tega namreč nihče ne verjame, da bi se grof Coronini pridružil vstavovercem, ki so tako grdo z njim ravnali, ter bi se s tem samega sebe pokopal!

Z Dolenjskega, 15. nov. (Naši mračnjaki.) Kdo ve, kolikokrat so naši narodni nasprotniki psovali v besedi in pismu mračnjake, sovražnike ljudske izobrazbe, nazadnjake, in Bog ve, kakošne hudobne duhove še! In zakaj to? Za to, ker stojimo v boji za narodne težaje na strogo narodnem stališču, ter to stališče povdarjamo povsodi in vselej, kjer in kedar nam je potegovati se za narodne koristi. Narod naš naj se izobražuje v slovenskem duhu, slovenščina naj vlada v šoli in uradu, vodstvo javnih ljudskih zadev naj bo v rokah, narodno mislečih organov — to je naše načelo, to naše geslo.

Mi namreč sodimo — in kdo bi se drznil tu oporekati? — da ima narod naš slovenski do splošne človečanske omike vsaj ravno take sposobnosti in pravice, kakor kateri koli drugi narod. Vsaki človek, bodi si te ali one narodnosti, pride na svet kot otrok narave. Vsakdo potrebuje odgoje, izobrazbe, da postane vreden človečanskega dostojanstva in sposoben koristen člen človeške družbe, ožje in širje. Človek potrebuje naj prej zunanje pomoči, da si more pozneje pomagati sam.

Pomoček pa, po katerem se človeku vcepiljuje prva in poslednja izobrazba, je jezik, govorica njegova. Vzemi človeku govorico, in

pahnil si ga v vrsto živali. Vse blage kali, ki mu jih stvarnik vsadil za požlahnenje duha in srca, zaspé in spé.

Mi Slovenci smo prejeli prvo izobrazbo v slovenščini. Mili slovenski glasovi nam so prvi doneli na uho, segali do srca, udarjali na našena duha, ter se sklenili vsega našega bitja. Slovenščina je nježni, plemeniti cepič, po katerem se je požlahnila narava naša. V tem jeziku smo začeli spoznavati in imenovati stvarnika in njegove stvari v veličastnem kraljestvu sveta, v tem jeziku nam je bil položen temelj, začetek izobrazbe. Umljivo je toraj, da nam je slovenski jezik naravni pomoček za dosego izobrazbe sploh. Kar je z nami vred zrastlo, s krvjo in mesom se spojilo, temu ne moremo odpovedati se. In ko bi to storili, izneverili bi se sami sebi, zatajili bi svojo narodnost, morali bi kot individualno telo zginiti, ter zvrčiti se v kako polutansko spako. Zavrzi svojo narodno individualnost, in usmrtil si sam sebe, samoumora si kriv.

Prva izobrazba, ki jo imamo dati narodu svojemu, je pravnost, krepostno življenje, požlahnenje srca, jakost duha. Ogromno veliko se stori v ta namen s podučnim poštenim berilom, ki ga podaja slovenskemu občinstvu naše časopisje in društveno delovanje. Koliko zlatih zrnov globoko segajočih, tehtnih naukov je zasejalo med slovensko ljudstvo društvo sv. Mohorja, ki nadaljuje in spopolnauje na pri slovenski mladini to, kar so pričeli stariši, ponavljali učitelji in duhovni! To društvo, v zvezi z drugodnimi plodovi duševnimi, ki jih podajajo med ljud možje, za blagor narodov vneti, so prekoristna ponavljajna in podpiralna šola, iz katere zajema mili nam narod slovenski krepko hrano za duševno svojo spopolnjenje. In vse to je domače blagó, naravnim potrebam in svojstvom čitajočega občinstva primerjeno, v naščini posredovano, iz srca srcu izročeno. Ko ne bi slovensko književno gibanje nobene druge zvrhe nameravalo in doseglo, kakor pravnostno blažiti in spopolnjevati narod naš, že zavoljo tega blazega namena zasluži vsestransko priznanje in podporo.

Toda strast brezskrajna slepi narodne naše nasprotnike, tuje in domače, da te koristi ne uvidajo, ne priznavajo, razcvet slovenske književnosti mrzijo in ovirajo. So pač — pravi mračnjaki.

Idmo dalje, in oglejmo si v glavnih obrih korist duševnega razvoja v slovenskem duhu v drugem oziru. Izobrazba naj ne bo le pravstvena, ampak tudi vednostna. Razvijati in bistriti ima um, pamet, ter pospeševati in širiti spoznanje in vednost. Tu pa moramo razločevati navadno, vsakodanjo, praktično bolj splošno vednost, potrebno kmetovalcu, obrtniku, kupčevalcu ter mestjanu, in pa višjo znanost, ki je potrebna višjim stanovom, duhovnu, uradniku, učitelju. O prvi bo tu govorjenje. Splošno, vsakemu potrebno izobrazbo imajo po sedanjí uravnavi gojiti in pospeševati ljudske šole. Kar se tu uči, potrebno je vedeti slehrnemu; za to tudi vsacega otroka v to šolo silijo, ne da bi se mislilo, da bo vsaki obiskovalec ljudske šole prestopil tudi na višjo stopinjo šolskega učenja. Ljudske šole imajo v prvi vrsti sam svoj namen. Kaj se tu uči? Kar človek potrebuje za vsakodanjo življenje, da v svojih vsakdanjih razmerah lažje shaja. Krščanski nauk, brati, pisati, računati naj potrebnejše iz prirodoznanstva, in še nekaj nebitvenih predmetov, kakor je risanje, petje, telovadba. Z branjem in pisanjem je, se ve, združeno slovnično poučenje in spisje.

Praša se: v katerem jeziku naj se iz teh

predmetov podučujejo? Ko bi te vprašanje stavil tam kje na Nemškem, Francoskem, Italijanskem, ali tam kje med Barci in Dinkovci, bi me vsakdo zasmehoval, češ, samo ob sebi se razume, da v tistem jeziku, ki ga otroci od doma v šolo prineso, v maternem jeziku. Pri nas je to prašanje pač potrebno, kakor uči skušnja. Krivi predsodki, nasledki starih grehov, še zdaj niso zginiti, predsodki namreč, da je nemščina zapopadek vse izobrazbe. Kedor nekoliko nemški zna, ta je že izobražen. Oj slepota! Navadnemu „urlauberju“ jaz ne bi hotel tacihi krivih zapopadkov šteti v zeló, pač pa izobraženim možem, ki jih vidimo stati v vrsti naših narodnih nasprotnikov, in ki terjajo, da se nekaj učnih predmetov podučuje slovenskim otrokom že na ljudski šoli v nemškem jeziku. To je glavna pedagogična napaka, in naravnost nasprotno učnemu načrtu za ljudske šole. Učni načrt vendar terja stvarni poduk v dotičnih predmetih, ki nemščinski zagrizenci pa zvrčajo težišče učne svrhe na znanje nemščine. Ni jim mar, da glavna stvar, stvarni poduk škodo trpi, da si je otrok le nekaj nemščine ubil v glavo. In kolikokrat se zgodi, da si otrok čisto krive, napačne pojme utepe v glavo, ker mu jih je učitelj drobil v nemščini. Ako je otrok tako srečen, da prestopi na srednje šole, popravi si sam dobljene napačne utise; ako pa iz šole izstopi, slabo razumljeno, pozabi, ali pa v zmoti živi. Pisatelj bi vedel v tej zadevi povedati več drastičnih zgledov. Neki učenec je slišal v nemščini razlagati, kaj je prvim starišem greh škodoval na duši in telesu. Prašan, kake kazni si je prvi človek z grehom nakopal na telesu, odgovori, da mu je Bog po storjenem grehu vzel telesno obleko, in je moral nag hoditi. Tako je fantiček dotično biblično zgodbo razumel. — Neki drugi učenec je imel „den silbernen becher“ v vreči Benjaminovi za navadni pehar, zopet drugi izraz „seele“ za zelje. Pisatelj ve iz lastne skušnje, da ne bi bil sam imel prav nobene koristi od biblične zgodovine, ki se je moral v četrtem razredu učiti v nemškem jeziku, ko bi bil iz tega razreda izstopil, akoravno se je dotičnih zgodb za učno uro nagulil od besede do besede, ter dobil v pričevalu krvava zasluženi „sehr gutt“. In vendar je znanje biblične zgodovine neizmerne koristi, ker zadržuje v sebi verske resnice in nauk za dejansko uporabo v življenji.

Io to velja tudi o drugih predmetih. Neki gimnazijski učitelj mi je zagotavljal, da bi mu bilo veliko ljubše, da ne bi otraci z ljudske šole prinesli na gimnazij nič znanja iz geometrije in prirodoznanstva. Zakaj ne? Da ne bi mu bilo treba izbijati iz glav krivih, napačnih predstav in pojmov. Naj omenim, da je omenjeni gospod to sodbo izrekel o učencih, ki so nauk na ljudski šoli uživali sicer v nemškem, a maternem jeziku. Kaka zmešnjava pojmov se mora gojiti in ploditi še le tam, kjer se ta nauk deli otrokom v tujem jeziku! Res je, da utegnejo taki žalostni nasledki imeti še druge vzroke; ali če se tem neugodnem otrokom pristuli še tuj učni jezik, mora biti zmešnjava še večja, en neugoden vzrok še priraste.

Učna svrha ljudskih šol ni le formalna omika, razvoj, bistrenje, in krepitev duševnih zmožnosti, ampak tudi materialna omika, pridobitev, prilastitev konkretnega znanja, se ve, v začetni meri. Neko gotovo, trdno podlago znanja mora učenec na ljudski šoli vendar-le, pridobiti. Tako govoré vsa dotična postavna določila in ukazi. Res je, da mnogoštevilnost predpisanih predmetov dosego te svrhe zeló

obtežuje, ker je dosegli ne bodo zlasti učitelji, ki v učnem načrtu ne vedó razločevati črke od duha, važnejšega od manj važnega. Tudi učenci niso vsi enako nadarjeni, za to treba učitelju pred očmi imeti poprečno mero znanja, ki si ga morejo vsi učenci prisvojiti iz glavnih predmetov. Vendar o tem nočem natančneje govoriti, za to so poklicani drugi. Mi ostanemo na stališči učnega črteža, kakoršen je v veljavi. — Ponavljaje povdarjano, da že na ljudski šoli se ima delati na to, da si učenci prilasé konkretnega znanja v primerni stopinji. V to treba skrbeti zlasti dandanes, ko splošne društvene razmere vedno več omike in izobraženosti terjajo od navadnega, rekeli bi, vsakodanjega človeka. Imamo srenjske, cestne odbore, krajne, okrajne šolske svete, katerih se ima vdeleževati tudi prosto ljudstvo. Deželni in državni zbori se pečajo z ljudskimi interesi, in tu se odločuje o njegovi osodi. Imamo društveno postavo, in snujejo se društva politična, obrtniška, dobrodela, vednostna, gospodarska, itd. Vseh teh društev delokrog se ozko dotika interesov ter zadev ljudskih.

Mednarodno občenje je dandanes zelo razvito, kupčijska komunikacija zelo razpeljana, ves svet je zvezan, eden je od drugega odvisen. Cena pridelkom se odmerja v inostranih krajih. Konstitucionalno življenje kliče kmeta zdaj v cenilne komisije, zdaj v poroto, itd.

Klic sedanjega, realistično nadahnjenejšega časa je: Naprej! v vseh strokah človeškega življenja. Tudi kmetiški stan ne sme gluh biti za ta klic, ki odmeva po mestih in vaseh. Če ga presliši ostane ozadi, v svojo lastno škodo.

Ako pa hoče kmetiški in tako imenovani srednji stan zadostovati tako raznoterim dolžnostim, in vporabljovati tako raznolične pravice, mora se vendar teh in onih zavedati. Prisvojiti si mora tudi gotovih sposobnosti, omike, da je v stanu v tako različnih svojih poslih in opravih primerno kretati se, ter vspešno delovati s svojim zdravim razumom v raznih panogah javnega življenja! Brati, učiti se mora, ter svetá iskati v medusobnem občenju s podučeni krogi.

Zato si prizadevajo v vseh ustavnih državah sploh potrebno znanje kolikor največ mogoče popularizirati, v lahko umevni besedi razlagati in priobčevati. Znanje naj ne bo le lastnina gotovih, vzvišenih pojedincev, ampak skupna lastnina vseh.

Tudi na Slovenskem imamo — hvala Bogu in lastni jakosti — domače inteligencije, slovenskih izobražencev dovolj, ki skrbijo za to, da dobiva ljudstvo slovensko vsestransko izobrazbo v svojem maternem jeziku v obilni meri. Res je, da se nahaja duševno to blago šestokrat raztrešeno, razdrobljeno, v kosih podano. A jedno je vendar le tu, in treba le milejših javnih razmer, in ti nedostatki se bodo kmalo umaknili zboljšanju. Narod slovenski si je moral dozdej graditi poslopje narodne izobrazbe na lastne stroške. Podpora, ki je prihajala od zgoraj pod pretvezo, kulturni stan naš zboljšati, je zgradbo prave omike le — ovirala, ter vsepovsodi cokljo nemškega duha podkladala. Naj nam bode vlada gledé kulturnega narodnega razvoja prijazna, in sicer ne le v negativnem, ampak tudi v pozitivnem smislu toliko, kakor je bila dozdej proti drugim narodom, zlasti proti Nemcem, in prekosil bode bogato nadarjeni Slovenec druge narode v splošni omiki. Saj nas je čez 1.200.000, imamo en kužjeveni jezik, in smo po geografski legi precej arondirani. — Toda, vrnimo

se k nasprotnikom našega narodnega razvoja. Človek zdravega razume in blage volje bi sodil, da si bode narod naš, zlasti kmetiški stan zgoraj omenjene potrebne omike najlože pridobil, ako se mu ta podaja v njegovem, toraj slovenskem jeziku. Na naravni, kamniti podlagi slovenskega jezika naj se Slovenec v ljudski šoli izobražuje, in na tej podlagi naj se potem s zasobno marljivostjo v šoli pridobljeno znanje spopolnjuje in razširja. To je naj krajši pot do omike, in najboljši pripomoček, omiko, izobrazbo širiti tudi med druge. Česar se je človek v maternem jeziku priučil, to najlože in najboljši tudi drugim pové. V duhu svojega jezika človek najlože misli in najlože govori.

Nasprotniki naši pa hočejo drugače. Nemščino tlačijo v ljudsko šolo, stvarnim predmetom v kvar. Pred vsemi jim je na tem ležeče, da si otrok utepe nekaj nemščine v glavo. Za drugo izobrazbo jim ni mar. Po njihovem umovanju je n. pr. zgornještajarski kmet, ki je le nekoliko hodil v šolo, bolj izobražen človek, kakor Slovan, ki je dovršil višje šole, pa nemški ne zna. Ne sodijo izobraženosti človekove po tem, kaj in koliko vé, ampak po tem, kako, v katerem jeziku govori. Morda bi hoteli ti moške celó trditi, da nemec že izobražen na svet pride, zato, ker je rojen od nemške matere.

Mi jim pa na vse njihovo brezumno modrovanje o vsezveličavni nemščini odgovarjamo, da narodu slovenskemu prave izobrazbe ne privoščijo. Po njih receptu bi bil slovenski kmet le za to tu, da bi — molčal, trpel in pa plačeval. Jurček naj bi šel v šolo, Jurij naj bi ostal vse svoje življenje.

Ti nasprotniki naši so pač pravi — mračnjaki. —m—

Karlovce, 14. nov. (Blagoslovljenje nadgrobnega spominka pokojnega Valentina Mandelca.) Dne 13. nov. blagoslovljen je spomenik pokojnega Valentina Mandelca, profesorja karlovske gimnazije in slovenskega pisatelja s sodelovanjem profsorskega zbora kr. gimnazije in realke, gimnazijalne mladeži, vatrogasne in pevskega društva ter mnogobrojnega mestjanstva. Redko kdaj je videti toliko ljudi na našem pokopališču, kakor jih je bilo ta dan — gotovo čez dve tisoč, gotovo dokaz kako je bil pokojnik priljubljena oseba v Karlovcu.

Lep spominek, prelomljen steber, bil je postavljen že meseca septembra večidel trdom prof. Podgoršeka, ali ta spominek ni še bil blagoslovljen. Zategadelj se zbere odbor od odličnih mestjanov ter profsorskega zbora karlovske gimnazije, da se tudi ta svečanost obavi, kar se je zares 13. novembra srečno izvršilo.

Ko je častiti gospod Mašek blagoslovil spomenik ter nekoliko besedi svojemu nekdanjemu pobratimu spregovoril, zapoje pevsko društvo lepo pesem žalostinko, ki je morala ganiti vsacega prisotnega.

Na to stopi na oder prof. Vamberger, rodóm Slovenec, ovenča spomnik s krasnim vencem, kterege so poklonili profesorji karlovske gimnazije svojemu nepozabljivemu drugu, ter izgovori lep govor, slaveč pokojnika, kot moža stalnega značaja in marljivega delavca na polju prosvete, moža, ki je vkljub vsem oviram v svojem življenju vendar le dosegel ideal, za katerim je težil, moža, ki je mnogo delal za lepo idejo zedinjenja Hrvatov in Slovencev po Vrazovej pesmi, delal za most, ki spaja dve grane, da prava si obrane. Slava zadoni na

svršetku govora po pokopališču uspomeni pokojnikov.

Zasluge pokojnikov za mesto Karlovec opravil je lepo v drugem govoru ravnatelj Davorin Trstenjak, tudi rodóm Slovenec, ter položil dva krasna venca na spomenik, onega v imenu vatrogasne družbe, drugega pa v ime pevskega društva „Zora“, pokojni Mandelc je bil namreč član obeh društev.

Da se pa tudi gimnazijalna mladež izkaže hvaležna pokojniku, položila je tudi ona venec na njegov spomenik, a nadaren osmošolac Kamilo Blagajč zložil je ter tudi krasno deklamoval pesem v slavo pokojniku.

Nadiali smo se, da bode dramatično društvo osobno zastopano pri tej svečanosti, saj je vendar ono se zavzelo, da se je postavil spomenik pokojnemu, ki je bil naj bolji podpornik tega društva, ali okolnosti to niso pripustile, nego je telegrafičnim potom zaprosilo prof. Podgoršeka, ravnatelja Trstenjaka in prof. Steklase, da društvo zastopajo, kar se pa ni moglo zgoditi, ker so telegrami prekrasno prispeli.

Profsorski zbor gimnazije je zastopal vredni starina Sebastian Žepić, bivši drug pokojnikov.

Domače novice.

V Ljubljani, 17. novembra.

(Zgornje rožne ulice.) V teh tesnih, pa zelo prehojenih ulicah bili bi včeraj zopet kmalo povozili eno žensko. Ulice so tako tesne, da človeku ni moč na stran stopiti, če se dva vozova srečata. Mestni zbor se prosi, da bi vendar na te ulice svojo pozornost obrnil.

(„Sokolski“ večer) je bil zadnjo nedeljo dobro obiskan. Vojaška godba je svirala tudi narodne komade. Gosp. Kajzelj je s humoriističnim prizorom vzbudil mnogo smeha.

Razne reči.

— Cesarjevič Rudolf biva zdaj na Erdeljskem, kjer se bo kratkočasil z lovom zverine. Povsodi ga ljudstvo z veseljem pozdravlja.

— Mesto Zagreb misli vzeti pet milj. na posodo, ki jih potrebuje za razne stavbe. Med drugim se bo zidala velika kosarna.

— Bogat Rus je vmrl nedavno v Švici. To je baron Dervies, ki je zapustil toliko premoženja, da ima njegova žena vsako leto pol drugi milijon, njegova dva sina pa vsak po tri milijone dohodkov vsako leto. To so obresti od 160 milijonov. Razun tega pa je zapustil še drugim ljudem velike legate.

Verlag von Ernst Stahl in München.

Abläss-Brevier

oder

vollständiges Ablässgebet- und Andachtsbuch.

Ein Vademecum für eifrige Katholiken.

Zusammengestellt, mit einem Ablässkalender und andern Verzeichnissen und Einleitungen versehen von

P. Bonifacius Schneider, O. S. B.

Mit Erlaubnis der Obern und Genehmigung des hochwürdigsten Ordinariats München-Freising.

Taschenformat. Preis fl. 1.80.

Na prodaj v

(3)
Katoliški bukvarni.

Telegrafične denarne cene 16. novembra.

Papirna renta 76.55 — Stroberna renta 77.50 —
Zlata renta 94 — — 1860letno državno posojilo 133 —
Bankine akcije 828 — Kreditne akcije 364 — — London
118. — — — Ces. kr. cekini 5.59. — 20-frankov 9.37